

Міністерство освіти і науки України
Кафедра політичних наук і права
Рада молодих вчених Університету Ушинського
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених

V Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та
молодих вчених

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»

22 травня 2025 року

м. Одеса

УДК: 32+316]-043.86:3.073:001.891

C91

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського» (протокол № 17 від 26 червня 2025 року)**

C91 «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» [Електронний ресурс] : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Одеса, 22 травня 2025 р.) / за заг. ред. д. політ. н. С. М. Наумкіної, к. політ. н. С. А. Дмитрашко, к. політ. н. І. І. Пронози. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025. 121 с.

22 травня 2025 року у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» проведено V Всеукраїнську науково-практичну конференцію студентів та молодих вчених, в якій взяли участь представники закладів вищої освіти України, студенти, магістри, аспіранти та докторанти.

До збірника увійшли тези доповідей з актуальних питань політичного процесу України та світу, міжнародних відносин та дипломатії.

Видання адресоване науковим та науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти, студентам, магістрам, аспірантам, докторантам та всім, хто цікавиться питаннями політичної науки, дипломатії та права.

Таргоніна Марія	ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА БЕЗПЕКОВІ ДИЛЕМИ ПРАКТИКИ МЕЙНСТРИМІНГУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ	55
Телелим Ірина	ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	59
Чекмарьова Лариса Батяла Анна	ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ЇХ ЗВІЛЬНЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	65
Швець Світлана Семенов Євген	СОЦІАЛЬНІ МЕДІА В ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙНАХ: МЕХАНІЗМИ ПОШИРЕННЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОТИДІЇ	70

НАПРЯМ 2

СУЧАСНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Беженар Яків	ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	75
Брик Денис	СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ІДЕОЛОГІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	79
Бутирін Євген Ляшенко Софія	ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМИ АЛКОГОЛІЗМУ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ З БОКУ РФ ТА ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ	84
Волковинська Валерія	ПАТРІОТИЗМ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	89
Левенець Михайло	МОЛОДІЖНІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ: ВІДНОВЛЕННЯ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА	94

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІСЛЯ ЇХ ЗВІЛЬНЕННЯ: НАЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Лариса ЧЕКМАРЬОВА

кандидат юридичних наук, викладачка кафедри політичних наук і права
Університету Ушинського, м. Одеса

Анна БАТЯЛА

студентка спеціальності 081 Право,
Університет Ушинського, м. Одеса

Проблема реінтеграції тимчасово окупованих територій (ТОТ) є одним із найскладніших та найважливіших викликів, що стоять перед Україною після їх звільнення Збройними Силами України. Масштабність завдань, пов'язаних із відновленням українського суверенітету, правопорядку, соціально-економічного життя та забезпеченням прав громадян, вимагає розробки комплексної та виваженої державної політики. Актуальність теми зумовлена необхідністю завчасної підготовки інституційно-правових механізмів реінтеграції, враховуючи унікальність української ситуації та релевантний міжнародний досвід постконфліктного врегулювання.

Реінтеграція тимчасово окупованих територій – це комплексний, багатоетапний процес, спрямований на повне відновлення конституційного ладу України, державного суверенітету, діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також забезпечення прав і свобод громадян на звільнених територіях [4, с. 45-48]. Зазвичай виділяють декілька етапів реінтеграції: безпековий (забезпечення стабільної безпекової ситуації, розмінування), стабілізаційний (відновлення базових послуг, правопорядку, гуманітарна допомога) та відновлювальний (довгострокове соціально-економічне та інфраструктурне

відродження). Ключовими принципами державної політики реінтеграції мають бути: верховенство права, інклюзивність, людиноцентризм, прозорість, підзвітність та відповідальність за злочини, скоєні під час окупації.

Національне законодавство та стратегічне планування у сфері реінтеграції ТОТ перебувають у процесі активного формування та адаптації до динамічних умов. Важливими документами є Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». У 2021 році було схвалено Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Триває робота над комплексним законопроектом про засади державної політики перехідного періоду, який має врегулювати багато аспектів реінтеграції. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України відіграє координаційну роль у розробці та реалізації відповідних політик.

Міжнародне право встановлює загальні рамки для постконфліктного врегулювання, наголошуючи на повазі до суверенітету, територіальної цілісності та прав людини. Міжнародний досвід реінтеграції постконфліктних територій, наприклад, у Хорватії (Східна Славонія), Німеччині (об'єднання ФРН та НДР), Колумбії (після угоди з FARC), є надзвичайно різноманітним та містить як успішні приклади, так і уроки щодо можливих помилок. Як зазначає О. Лисенко, для України важливо враховувати цей досвід, але розробляти власну модель, що відповідає унікальним історичним, політичним та соціальним умовам [1, с. 150-155].

Одним із першочергових завдань після звільнення ТОТ є відновлення діяльності органів публічної влади. Це передбачає створення тимчасових адміністративних структур – військових або військово-цивільних адміністрацій – на перехідний період до проведення повноцінних місцевих виборів. Важливими

правовими питаннями є визначення їх повноважень, порядку формування, забезпечення кваліфікованими кадрами (особливо з урахуванням можливого кадрового голоду на місцях), а також налагодження ефективної системи правопорядку та безпеки [3, с. 78-82].

Надзвичайно складним блоком є питання правосуддя та відповідальності. Необхідно забезпечити відновлення роботи української судової системи на звільнених територіях, розслідування численних злочинів, скоєних під час окупації (як воєнних злочинів, так і загальнокримінальних), а також розробити чіткі та справедливі правові підходи до питань колабораціонізму. Законодавство щодо відповідальності за співпрацю з окупаційною владою має бути диференційованим, враховувати ступінь вини, добровільність співпраці та характер дій. Питання амністії для певних категорій осіб також може постати на порядку денному, але воно не повинно поширюватися на осіб, винних у скоєнні тяжких міжнародних злочинів [2, с. 205-210].

Правові аспекти відновлення прав власності та вирішення майнових спорів є ще одним критичним напрямком. Російська окупаційна влада здійснювала масові порушення прав власності, включаючи «націоналізацію», конфіскацію, передачу майна іншим особам. Після деокупації необхідно створити ефективні та прозорі механізми для реституції майна законним власникам або надання справедливої компенсації, якщо реституція неможлива. Це вимагатиме значних зусиль для верифікації прав власності, розробки процедур розгляду спорів та функціонування відповідних реєстрів.

Гуманітарні аспекти реінтеграції включають першочергові заходи з документування населення (видача українських документів, відновлення актів цивільного стану), надання соціального захисту та допомоги найбільш вразливим категоріям, відновлення доступу до якісної освіти українською мовою та медичних послуг. Особливої уваги потребуватимуть діти, які тривалий час перебували під впливом російської пропаганди та освітніх програм.

Державна політика щодо населення, яке проживало на ТОТ, має бути людиноцентричною та диференційованою. Необхідно чітко визначити правові засади ставлення до різних категорій громадян: жертв окупації та репресій; осіб, які були змушені співпрацювати з окупаційною владою для виживання; осіб, які добровільно та активно співпрацювали з агресором; осіб, примусово мобілізованих до збройних формувань РФ, тощо. Як зазначає В. Смолянчук (2024), важливо уникнути колективної відповідальності та забезпечити індивідуальний підхід [5, с.115-120].

Окремою правовою проблемою є верифікація документів, виданих окупаційною владою (свідectва про народження, смерть, шлюб, документи про освіту, майнові документи тощо). Україна офіційно не визнає легітимності цих документів, проте для захисту прав громадян та забезпечення їхніх базових потреб можуть бути розроблені спеціальні процедури підтвердження певних фактів, що мали місце під час окупації, через судовий або адміністративний порядок, спираючись на міжнародну практику (наприклад, «намібійські винятки»).

Інформаційна реінтеграція є невід'ємною складовою загального процесу. Вона передбачає відновлення українського інформаційного простору на звільнених територіях, розвінчування російської дезінформації та пропаганди, яка роками впливала на свідомість людей, забезпечення доступу до об'єктивної інформації через українські ЗМІ та інші канали комунікації. Це вимагатиме розробки спеціальних інформаційних стратегій та програм, спрямованих на відновлення довіри до української держави та її інститутів.

Відтак, інституційно-правове забезпечення реінтеграції звільнених тимчасово окупованих територій України є комплексним та довготривалим процесом, що вимагає ретельної підготовки, значних ресурсів та політичної волі. Основними викликами на цьому шляху є відновлення ефективної публічної влади та правопорядку, забезпечення справедливого правосуддя та відповідальності за злочини, вирішення складних майнових питань, надання гуманітарної допомоги та

соціального захисту, а також проведення виваженої політики щодо населення, яке тривалий час перебувало під окупацією. Успіх реінтеграції значною мірою залежатиме від здатності держави розробити та імплементувати гнучку, адаптивну та людиноцентричну модель, що базуватиметься на принципах верховенства права та поваги до прав людини. Важливо активно використовувати релевантний міжнародний досвід, але при цьому враховувати унікальні особливості української ситуації. Необхідне подальше вдосконалення національного законодавства, зміцнення інституційної спроможності відповідних державних органів та широке залучення громадянського суспільства до процесів планування та реалізації реінтеграційних заходів.

Список використаних джерел:

1. Лисенко О. І. Міжнародний досвід постконфліктної реінтеграції територій: уроки для України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2023. Вип. 150. С. 148–162.
2. Мартинюк Р. С. Колабораціонізм та амністія в контексті реінтеграції тимчасово окупованих територій: кримінально-правові та кримінологічні аспекти. *Право України*. 2024. № 3. С. 201–215.
3. Петренко С. В. Військово-цивільні адміністрації як інструмент відновлення публічного порядку на деокупованих територіях: правовий аналіз. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30, № 2. С. 75–85.
4. Реінтеграція звільнених територій: правові та інституційні аспекти: колективна монографія / за ред. В. І. Олефіра. Київ: Видавництво «Юрінком Інтер», 2023. 320 с.
5. Смолянук В. Ф. Державна політика реінтеграції деокупованих територій: принципи та пріоритети. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. № 1 (30). С. 112–121.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ УНІВЕРСИТЕТУ
УШИНСЬКОГО
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ І МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ**

**«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ
ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ»**

V Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених

м. Одеса, 22 травня 2025 року

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо
несуть автори.